

Отримано: 2 березня 2019 р.

Прорецензовано: 7 березня 2019 р.

Прийнято до друку: 11 березня 2019 р.

e-mail: svetarybachok@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-5(73)-84-86

Рибачок С. М. Семантичний зміст лексеми «fake». Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острого: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 5(73), березень. С. 84–86.

УДК 811.111:81'42

Рибачок Світлана Михайлівна,

кандидат філологічних наук, доцент, Тернопільський національний економічний університет

СЕМАНТИЧНИЙ ЗМІСТ ЛЕКСЕМИ «FAKE»

У статті встановлено семантичний зміст лексеми «fake», яку представлено як ключову лексему номінації контрастивного концепту «fake news» на матеріалі англійських словників-тезаурусів, електронних лексикографічних ресурсів.

Етимологію лексеми з'ясовано. В результаті аналізу виявлено семантичні ознаки зазначеної лексеми та її синонімічних засобів, що репрезентують концептуальні ознаки, лексико-семантичну представленість даного концепту в англійській мові. Виявлені опозитивні кореляти ключової лексеми, що існують в єдності з основними характеристиками досліджуваного контрастивного концепту «fake news», що відносяться до категоріальних модально-оцінних ментальних утворень певного типу.

Ключові слова: семантика, ключова лексема, контрастивний концепт, синонімічні засоби, концептуальна риса.

Svitlana Rybachok,

Candidate degree in Philology, Associate professor, Ternopil national economic university

SEMANTICS OF THE LEXEME «FAKE»

In this article, semantics of the key lexeme «fake» which represents the contrastive concept «fake news» in English is defined on the factual basis of the English dictionaries-thesauruses, electronic lexicographic resources.

The etymology of the lexeme clarified. The results of lexical and semantic analysis of the lexeme «fake» verbalizing the concept «fake news» demonstrate revealing of the semantic features of the lexeme «fake», represented the basic conceptual components of its meaning, identified by common synonymic means and indicated by its combination of nominative units (verbs, nouns, adjectives) help to explicate main characteristics of the concept. The opposite correlation means used as a basis for explanation of the contrastive concept «fake news» as a categorical modal and evaluative characteristics of the concept are identified. The negative connotation and evaluation features of the concept characterize the types of phenomena (objects, situations, relationships, abstract phenomena) and areas of application (domestic, scientific, philosophical, legal, political).

Key words: semantics, contrastive concept; synonymic means; conceptual feature, key lexeme.

Сучасні комп'ютерні інформаційних технології, змінюючи картину світу, стають невід'ємною частиною суспільства, культури нашої епохи. Такі інноваційні засоби стають інструментами конструювання нової соціальної реальності, створюють нові форми соціальної практики, трансформують концептуальну та мовну картини світу. Відтак, виявлення, опис та аналіз сучасних гібридних способів формування соціальної реальності є актуальним завданням соціологів, філософів, політологів, психологів, мовознавців, дослідників міждисциплінарних наук з метою вивчення способів їх вербалізації та детермінації. Саме лінгвістика залишається у цій системі наук базою найбільш доступних для спостереження емпіричних даних, оскільки саме у семантиці вербальних знаків фіксуються результати ментальної діяльності, що конструюють соціальну реальність.

У 2017 за версією популярного онлайн словника *Collins English Thesaurus «fake news»* стало словом року (CET). Основною причиною такого рішення визнано те, що кількість вживань цих мовних засобів порівняно з іншими роками зростає на 365% в медіаресурсах та Інтернеті, зокрема, де їх застосовують для впливу та контролю над свідомістю користувачів, маніпулювання суспільною думкою громадян. Більше того, дана англійська одиниця калькувалася і транслювалася у різні сфери життя, як побутові, так і професійні, а також різними мовами світу.

Мета статті – дослідити семантичний зміст лексеми *fake* як ключової лексеми репрезентанта концепту *fake news*, зокрема, з'ясувати етимологію слова, дослідити семантичне наповнення зазначеної лексеми та її синонімічних засобів, розглянути лексико-семантичну представленість даного концепту в англійській мові.

Незважаючи на те, що пік активного вживання мовної одиниці *fake news* припав на минулий 2017 рік, окремі аспекти даного феномену вже ставали об'єктом досліджень, зокрема у наукових розвідках О. В. Грищенко (жанрові особливості фейк ньюс), О. І. Морозової (лінгвальні аспекти неправди), Ю.О. Омельчук (лінгвокогнітивні, комунікативно-прагматичні параметри псевдоновин) ін. [1; 3; 5].

Враховуючи те, що в семантиці знаків мови та мовлення зафіксовані результати ментальної діяльності, при цьому «знання є концепт, схоплений знаком» [4, с. 113], «квант досвіду», фрагмент інформації, ментальні утворення, що представляють собою усвідомлені, типові фрагменти досвіду, що зберігаються в пам'яті людини [2, с. 37], для виявлення семантичного наповнення концепту найбільш доступним та інформативним вважається лексичний рівень мови (Е. Кубрякова, В. З. Дем'янков, В. І. Карасик, С. А. Жаботинська та ін.). У зв'язку з цим, для лінгвокогнітивного дослідження концепту *fake news* в англійській мові була вибрана лексема *fake* як найбільш генералізована по своїй суті, комунікативно навантажена, що входить у багаточленні синонімічні ряди, що відображають різні аспекти досліджуваного концепту.

Варто зауважити, що серед ментальних утворень, що допомагають нам зберігати в пам'яті наш досвід, концепт *fake* заслуговує особливої уваги, оскільки він фіксує динаміку розвитку сучасного відношення до дійсності. Інформаційні технології модифікують сприйняття того, що є реальне, справжнє, на відміну від віртуального, фальшивого. Фейк як кваліфікація дійсності є результатом співвіднесеності двох уявлень – реального і даного, що дає підстави умовно віднести його до контрастивних модально-оцінних категоріальних концептів [2, с. 141].

Задля виявлення семантичного значення лексеми *fake* звертаємося до лексикографічних джерел, зокрема *English Oxford Living Dictionary* (EOLD) [8], *Collins English Thesaurus* (CET) [6], *Cambridge Dictionary* (CD) [7], *Merriam-Webster Dictionary*

(MWD) [9], оскільки саме вони у найбільшій мірі фіксують ментальні доробки носіїв англійської мови, а також дають змогу експлікації тлумачення основних характеристик досліджуваного концепту.

Походження даної лексеми невизначене та датується кінцем 18 століття (спочатку вживалось як жаргон, хоча вживання дієслівної форми фіксувалось вже у пізньому етапі середньоанглійського періоду: походження; можливо, пов'язане з німецьким *fegen*: *обгортати, щоб приховати, щоб приховати*, а також порівнюють з англійським *fig – dress up (someone) to look smart (одягати(ся) когось так, щоб виглядати кращим, розумним)*). Також, відома ідіома *fig leaf – something that hides something that is dishonest or embarrassing (те, що прикриває сором, щось нечесне, ганебне)* (EOLD). Тому, етимологічно *fake* в англійській мові асоціюється з бажанням приховати щось, видавати бажане за реальне.

У тлумачному англомовному словнику *English Oxford Living Dictionary* різночастининомвне слово «*fake*» визначається таким чином:

Fake – adj 1. Not genuine; imitation or counterfeit; ‘*she got on the plane with a fake passport*’, ‘*a fake Cockney accent*’ 1.1 (of a person) claiming to be something that one is not ‘*a fake doctor*’ (1.не справжній; імітація або підробка; 1.1 той, хто видає себе за іншого); n: 1.a thing that is not genuine; a forgery or sham. ‘*fakes of Old Masters*’ 1.1 A person who falsely claims to be something. ‘*I felt sure that some of the nuns were fakes*’ (1. предмет, який не є справжнім; фальсифікація або фікція. 1.1. Людина, яка фальшиво видає себе за іншу); v: 1. Forge or counterfeit (something); 1.1 Pretend to feel or have (an emotion, illness, or injury) ‘*she faked her spouse’s signature*’; 1.2 Make (an event) appear to happen. ‘*he faked his own death*’; 1.3. Fake someone out. Trick or deceive someone (Підробити, шахраювати; 1.1 Прикидатись, вдавати (емоції, хвороби або травми) 1.2 Підробити, імітувати предмет, подію. 1.3. фальсифікувати, обдурити) (EOLD).

Fake – adj 1. being such in appearance only and made with or manufactured from usually cheaper materials; 2. being such in appearance only and made or manufactured with the intention of committing fraud; 3. lacking in natural or spontaneous quality; 4. not being or expressing what one appears to be or express (1. бути таким тільки за зовнішнім виглядом і виготовленим, зазвичай із дешевших матеріалів; 2. бути таким тільки за зовнішнім виглядом і виготовленим з метою здійснення шахрайства; 3. недосконалий у природній або безпосередній якості; 4. бути не тим (чим), що хтось (щось) вдає; n 1. An imitation that is passed off as genuine; 2. One who makes false claims of identity or expertise (1. імітація, яка видається за справжню; 2. той, хто робить неправдиві твердження про особистість або досвід); v – 1. To imitate or copy especially in order to deceive; 2. To present a false appearance of; 3. To perform, make, or do without preparation; 4. To elude (an opponent in a sports contest) by making a deceptive or agile movement (1. наслідувати або копіювати особливо, щоб обдурити; 2. обдурити, фальсифікувати; 3. виконувати або робити без підготовки, імпровізувати; 4. вислизати (про противника у спортивному змаганні), роблячи обманливий або спритний рух) (MWD).

Лексикографічні дані щодо досліджуваної лексеми у словнику *Collins* такі: 1. a. to make (something) seem real, satisfactory, etc. by any sort of deception or tampering; b. to practice deception by pretending or simulating (something); 2. to improvise; noun – 3. anything or anyone not genuine; fraud; counterfeit; 4. Informal – a deceptive act, movement, etc. adjective – 5. fraudulent; not genuine; sham; false; 6. artificial; not real; made of synthetic fibers – *fake fur*. (1. a. видавати (щось) за реальне, задовільне за допомогою обману або фальсифікації; b. обманювати, вдаючись чи заохочуючи до певних дій; 2. імпровізувати; іменник – 3. щось (хтось) не є справжнім; шахрайство; підробка; 4. обман, обманливий рух; прикметник – 5. шахрайський; не справжній; фіктивний; помилковий; 6. штучний; неприродний; синтетичний) (CET).

Ми бачимо, що слово означає ситуацію, яка є не є реальною, є підміною або підробкою справжньої ситуації, події, речі; має оманливий вигляд, створюється з метою обману, фальсифікації, як в конкретному значенні (*фальшивий паспорт, підроблені гроші*), так і в більш загальному значенні (*робити копію, імітувати оригінальний предмет, підробляти з метою обману, фальсифікації*).

Аналіз дефініцій дозволив виділити основні значення лексеми *fake*. Оскільки по своїй суті даний концепт є атрибутом дійсності, спершу розглянемо основні атрибутивні значення: 1. не справжній, неприродний; 2. підроблений; 3. шахрайський; 4. дешевий; 5. нещирий, 6. штучний. Основні номінативні значення: 1. підробка, імітація 2. людина, яка робить неправдиві заяви, 3. шахрай; та дієслівні значення: 1. робити копію з наміром обдурити; 2. підробляти, підміняти з метою обману; 3. маніпулювати, фальсифікувати, зобразити у фальшивому світлі, 4. говорити нещиро, не звертаючи уваги на факти; 5. робити обманливий, спритний рух, вислизати (н-д, у спорті).

Далі розглянемо лексикографічні дані щодо синонімічних засобів з відмінними по семантиці значеннями. На популярному інтернет сайті *Oxford Thesaurus Online* зафіксовані такі синоніми: **forgery, counterfeit, imitation, bogus, artificial, copy, sham, fraud, hoax, mock-up, dummy, reproduction, lookalike, likeness, forged, false, spurious, pseudo., synthetic, simulated, reproduction, replica, ersatz, plastic, man-made, assumed, improvised, invented, affected, insincere, unconvincing, shartalan, quack, mountebank, impostor, pretender, hoaxer, cheat, cheater, deceiver, dissembler, trickster, fraudster** (EOLD).

Словник-тезаурус *Collins* виділяє такі синонімічні засоби: **artificial, forgery, counterfeit, imitation, bogus, affected, assumed, put-on, copy, fraud, pretend false, mock, sham, pseudo (informal), charlatan, deceiver, sham** (CET).

Словник *Roget’s 21st Century Thesaurus* подає такі лексеми, синонімічні за значеннями: **false, counterfeit, imitation, bogus, artificial, affected, assumed, concocted, fabricated, fictitious, forged, fraudulent, invented, make-believe, mock, phony, pretended, pseudo, reproduction, sham, simulated, spurious; impostor, copy actor, bluffer, charlatan, cheat, deception, fabrication, faker** (RCT).

Merriam-Webster Thesaurus виділяє такі лексеми із синонімічними значеннями: **forged, imitation, counterfeit, artificial, bogus, dummy, ersatz, factitious, fraud, false, faux, man-made, mimic, mock, pretend, sham, simulated, substitute, synthetic, deceptive, fraudulent, misleading, affected, brummagem, feigned, assumed, bogus, contrived, factitious, false, feigned, forced, mechanical, mock, phony (also phoney), plastic, pretended, pseudo, put-on, sham, simulated, charlatan, faker, fakir, fraud, hoaxer, humbug, impostor** (MWD).

Виокремимо такі найближчі синонімічні засоби лексеми *fake – imitation, forgery, counterfeit, bogus, artificial*, що визначаються наступним чином:

Imitation – 1. The action of using someone or something as a model. ‘*a child learns to speak by imitation*’; 1.1 An act of imitating a person’s speech or mannerisms, especially for comic effect. ‘*He attempted an atrocious imitation of my English accent*’. 2. A thing

intended to simulate or copy something else. 'an imitation sub-machine gun' (EOLD). 3. made to look like something else: *an imitation leather jacket* (CD); 4. The act, practice, or art of imitating; mimicry; 5. An instance or product of imitating, such as a copy of the manner of a person; impression; 6. A copy or reproduction of a genuine article; counterfeit (CET) (*імітація, наслідування, передраження, копія, підробка*).

Forgery – 1. The action of forging a document, signature, banknote, or work of art. 'he was found guilty of forgery' (EOLD); 2. An illegal copy of a document, painting, etc. or the crime of making such illegal copies: *These banknotes are forgeries* (CD); 3. The crime of forging money, documents, or paintings (CET) (*підробка, незаконна копія, злочинна діяльність з підробки грошей, документів, фальсифікація*).

Counterfeit – 1. Made in exact imitation of something valuable with the intention to deceive or defraud. 'counterfeit £10 notes' 1.1 Pretended; sham. 'a counterfeit image of reality' (EOLD); 2. Made to look like the original of something, usually for dishonest or illegal purposes: *counterfeit jewellery/passports/coins*; (CD); 3. Money, goods, or documents are not genuine, but have been made to look exactly like genuine ones in order to deceive people. *He admitted possessing and delivering counterfeit currency.* (CET) (*підроблений з метою обману, шахрайства, створений з метою імітації оригінального, дорогого з незаконними цілями, що видається за справжнє*).

Bogus – Not genuine or true (used in a disapproving manner when deception has been attempted) 'a bogus insurance claim' (EOLD); spurious or counterfeit; not genuine (CET) (*підроблений, фальшивий*).

Artificial – 1. Objects, materials, or processes do not occur naturally and are created by human beings, for example using science or technology. *The city is dotted with small lakes, natural and artificial*; 2. State or situation exists only because someone has created it, and therefore often seems unnatural or unnecessary. *Removed from the artificial atmosphere of the fashion show, high-fashion clothes often look cheap and silly.* 3. If you describe someone or their behaviour as artificial, you disapprove of them because they pretend to have attitudes and feelings which they do not really have. *The voice was patronizing and affected, the accent artificial* 4. If you say that food tastes or looks artificial, you do not like it because its taste or appearance does not seem genuine, and seems to be created by added substances (EOLD) (*неприродний, штучно створений; вдаваний, напускний, неправдивий, синтетичний*).

У поданих визначеннях синонімів лексеми *fake* виділяються такі ознаки 1. *неприродний (штучний, вдаваний, синтетичний)*, 2. *нещирий (неправдивий)*, 3. *імітації (копія, наслідування, передраження)*, 4. *підробки (фальсифікація, фальшивка)*, 5. *шахрайський (нечесний, нелегальний, злочинний)*. Як бачимо, в англійській дійсності лексема *fake* описує важливу, емоційно підкреслену несправжню, вдавану, штучну, фіктивну якість ситуації, предмету, явища, що створено для того, щоб видавати за справжню, реальну, яка є така, яка заміняє оригінальну, цінну, яка навмисно спотворює правдиву, реальну і підробляється з метою обману, шахрайства, яку не просто відрізнити від оригінальної, достовірної, та спрямована на довірливих людей. Такі ознаки співіснують зі своїми протилежними контрастивними ознаками: *genuine, real, true, sincere, natural, not false, loyal (дійсний, природний, щирий, автентичний, оригінальний, правдивий, законний)*. При цьому підкреслюється яскраво виражена негативна змістова конотація та оцінність, що характеризує типи явищ (предмети, ситуації, відношення, абстрактні явища) та сфери застосування (побутова, наукова, філософська, юридична).

Отже, аналіз семантичного наповнення лексеми *fake* в її репрезентації лексичними засобами в англійській мові включає такі ознаки:

(а) "такий, що не відповідає дійсності, не достовірний, скопійований неприродний, штучний, синтетичний – гносеологічна ознака, яка експлікується словами *not genuine or real; an imitation that is passed off as genuine; artificial, seems unnatural*;

(б) з метою ввести в оману" – телеологічна ознака, на яку вказує словосполучення *in order to deceive, for dishonest purposes*;

(г) кваліфікують дії, предмети, людські емоції, абстрактні сутності – репрезентаційна ознака, що відбивається словами *copy, imitate, make, perform, created by human beings*;

(г) "негативна оцінність" – аксіологічна ознака, що передається словами *dishonest, false, illegal* (нечесний, фальшивий, незаконний).

Внутрішня логіка розвитку значення цього слова може бути виражена в таких оцінках явища: *не справжній – підроблений – оманливий – фальшивий нелегальний*. Відповідно, змінюється і поведінка основного учасника цієї ситуації. Спочатку він наслідує, копіює з метою підробити і видати за справжнє, потім виконує з метою обману і шахрайства.

Таким чином, семантичною основою концепта *fake* є явище, яке не відповідає дійсності, яке сприймається як імітація, що співставляється зі справжньою, реальною ситуацією, а також особа, яка створює певні предмети, ситуації з метою шахрайства. Цей концепт відноситься до контрастивних концептів – категоріальних модально-оцінних ментальних утворень певного типу, котрі існують в єдності зі своїми опозитивними корелятами: *дійсний, реальний, автентичний, оригінальний, правдивий, чесний, щирий, законний*. Представлене лінгвокогнітивне структурування лексеми *fake* може бути доповнене аналізом контекстуальних та індивідуальних значень, що виявляє появу нового змісту, не зафіксованого лексикографами, а також образно-перцептивних характеристик концепту.

Література:

1. Грищенко Е. В. Фейк-ньюз как жанр новостного дискурса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2014. Вип. 13. С. 220–222.
2. Карасик В. И. Языковые ключи. Волгоград: Парадигма, 2007. 520 с.
3. Морозова О. І. Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення: автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Київ, 2008. 35 с.
4. Никитин М. В. Лексическое значение в слове и словосочетании». Владимир, 1974. С. 113.
5. Омельчук Ю. О. Псевдонимы как жанр сучасногоанглоязычного медіадискурсу: лінгвокогнітивний, комунікативно-прагматичний параметри: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Херсон, Запоріжжя. 2018. 22 с.
6. (CET) Collins English Thesaurus. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english-thesaurus>.
7. (CD) Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org>.
8. (EOLD) English Oxford Living Dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/thesaurus>.
9. (MWD) Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/thesaurus>.
10. (RCT) Roget's 21st Century Thesaurus. URL: <http://www.softouch.on.ca/kb/data/Roget's%201st%20Century%20Thesaurus>.